

AANPAK KINDERMISHANDELING

Aanpak van kindermishandeling

Actieplan voor de Jeugdgezondheidszorg

Oktober 2017

HECHTING

OUDERSCHAP

WEERBAARHEID

GEZONDHEID

De sector jeugdgezondheidszorg (JGZ) omarmt de Preventieagenda. Eén van de onderdelen daaruit is dit actieplan preventie Kindermishandeling Jeugdgezondheidszorg. De beroepsverenigingen Artsen Jeugdgezondheidszorg Nederland (AJN), Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland (V&VN) en Nederlandse Vereniging van Doktersassistenten (NVDA), de brancheorganisaties GGD GHOR Nederland en ActiZ Jeugd, Augeo en het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ) slaan de handen ineen voor preventie en aanpak van kindermishandeling in de komende jaren. Om dit concreet te maken is dit actieplan opgesteld dat door alle partijen wordt onderschreven.

Ambitie

De Jeugdgezondheidszorg (JGZ) zet zich in om het aantal kinderen dat met kindermishandeling te maken krijgt (jaarlijks 119.000) met 10 procent terug te brengen in 2020 (JGZ pledge 'Preventie, signalering en aanpak van kindermishandeling', september 2016).

Aanleiding

Het gaat goed met de Nederlandse jeugd, maar helaas niet met alle kinderen. Enkele wrange cijfers:

- In Nederland zijn jaarlijks 119.000 kinderen slachtoffer van kindermishandeling;¹ bij ongeveer de helft, 65.000, wordt contact opgenomen met Veilig Thuis en daarvan resulteren 19.000 gevallen in een melding.
- 40 procent van de kinderen die slachtoffer zijn van kindermishandeling ontwikkelt een Post Traumatisch Stress Syndroom (PTSS).
- 50 procent van de kinderen die slachtoffer zijn van kindermishandeling worden binnen vijf jaar opnieuw slachtoffer van kindermishandeling (revictimisatie).
- Gemiddeld genomen zit in elke schoolklas één kind dat slachtoffer is van kindermishandeling.
- 20 procent van de Nederlandse vrouwen en 4 procent van de Nederlandse mannen hebben een vorm van seksueel geweld voor het zestiende levensjaar ervaren.
- Iets minder dan de helft van kinderen in groep 7 of 8 heeft meerdere ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt, bij één op de 9 kinderen is dat zelfs drie gebeurtenissen of meer.
- Jaarlijks worden 2939 kinderen seksueel misbruikt.

¹ Definitie van kindermishandeling: Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel (Jeugdwet).

- Afhankelijk van het type misbruik variëren de economische meerkosten van kindermishandeling van € 869,- tot € 2.893,- per misbruikt persoon per jaar.

Uit rapportages van de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie Jeugdzorg, de Samenwerkende Inspecties en van andere organisaties (BMC, Taskforce, Augeo, Kinderombudsman) blijkt dat de preventie van kindermishandeling nog niet optimaal is. Dit herkennen we als sector Jeugdgezondheidszorg (JGZ). In het kader van de discussie over de aanpassing van de meldcode hebben de JGZ-partijen de handen ineengeslagen voor een actieplan. Het actieplan bestaat uit voorstellen voor wat we als JGZ-sector op kunnen pakken, naast wat we al doen. Dit actieplan sluit aan op het 10-puntenplan van Augeo voor preventie van kindermishandeling in de gemeente (zie onderstaande tabel).

10-puntenplan preventie kindermishandeling in de gemeente (Augeo)

Augeo punten	JGZ anno 2016	JGZ anno 2017 e.v.
1. Screening tijdens zwangerschap	Verloskundige keten	
2. Voorlichting geweldloos opvoeden		Kennis rechten van het kind
3. Voorlichting shaken baby syndroom	Onderdeel geboortezorgketen, JGZ doet check of voorlichting is gegeven	Onderdeel geboortezorgketen
4. Opvoedingsproblemen signaleren	Conform richtlijnen	Bevorderen hechting
5. Opvoedondersteuning bieden	Diverse programma's	Versterken ouderschap
6. Voorlichting op school	Care as usual	Rechten van het kind Weerbare jongeren
7. Training van professionals	Richtlijn kindermishandeling	Handelingsbereidheid vergroten
8. Psycho educatie na huiselijk geweld	Monitoring	Herhaling voorkomen
9. Hulp voor kinderen in de vrouwenopvang		
10. Publieksvoorlichting		Rechten van het kind

- Het actieplan preventie Kindermishandeling Jeugdgezondheidszorg sluit aan bij acht van de tien punten van preventie kindermishandeling in de gemeente. Voor de preventie van kindermishandeling vindt de gemeente in de JGZ een bondgenoot aan haar zijde. JGZ biedt preventie van kindermishandeling om:
- Een vertrouwensband op te bouwen zodat ouders komen als het (dreigt) fout te gaan: In het contact wordt het ouderschap versterkt;
- Collectieve risicofactoren te agenderen en te bestrijden voor risicogezinnen in de vorm van empowerment versterkende programma's;
- Herhaling van kindermishandeling te voorkomen.

JGZ-organisaties, jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen zijn zich ervan bewust dat kindermishandeling een groot probleem is met veel gezondheidsschade op korte en lange termijn. Zij weten dat kindermishandeling vaak transgenerationeel is en dat zij de mogelijkheden hebben om de beschadiging van kinderen te voorkomen, mishandeling te stoppen en de cirkel van geweld te doorbreken. Preventie is het eerste doel: Minder kinderen slachtoffer van geweld, want zij zijn voor de rest van hun leven beschadigd, met alle gevolgen van dien. Een mishandeld kind heeft maar één persoon nodig om de cirkel van geweld te doorbreken. De JGZ kijkt dus niet weg, maar komt in actie voor het voorkomen en de aanpak van kindermishandeling. Voor de uitvoering zijn bekwame professionals en optimale samenwerking een belangrijke voorwaarde.

De JGZ-sector richt daarbij zich op de volgende punten:

1. Rechten van het kind voorop
2. Veilige hechting beschermt kinderen
3. Sterke ouders zijn cruciaal
4. Weerbare jongeren kennen de weg
5. Een stevige samenwerking met Veilig Thuis en geen kind opnieuw slachtoffer
6. Samenwerking in de wijk
7. De professional maakt het verschil

Uitwerking

Om de actiepunten te realiseren en de problematiek effectief aan te pakken is een parallelle strategie nodig. Hiermee bedoelen we naast vroegsignalering, aanpak en (na)zorg voor beschadigde kinderen en gezinnen, ook het gelijktijdig inzetten op het verbeteren van de (collectieve) aanpak van onderliggende factoren en het inzetten van beschermende maatregelen ten behoeve van alle kinderen. Deze aanpak past in het concept van positieve gezondheid (van ziekte en zorg (ZZ) naar gezondheid en gedrag (GG) en mens en maatschappij (MM) en van nazorg naar voorzorg.

De JGZ kan dit niet alleen. Het Rijk en gemeenten spelen ook een belangrijke rol bij het in positie brengen van de JGZ als verbinder tussen gezondheidszorg, scholen en het sociale domein. Voor de verschillende leeftijdsfasen van kinderen bestaan bewezen effectieve preventieve programma's, die nu slechts door een beperkt aantal gemeenten wordt

ingezet. Serieus werk maken van preventie van kindermishandeling betekent ook het gebruiken van bestaande instrumenten en interventies die bewezen effect hebben op het verminderen van kindermishandeling. Hieronder worden de acht punten waarop de JGZ-sector zich zal richten toegelicht.

1. Rechten van het kind voorop

Op dit moment besteedt de JGZ preventief geen aandacht aan kinderrechten. Het onderwerp komt aan de orde wanneer de rechten van het kind geschonden dreigen te worden. Hierdoor ontstaat een negatieve labeling. Kinderrechten moet een normaal te bespreken onderwerp worden, waardoor het voor het grote publiek helder wordt wat de kinderrechten inhouden.

Resultaat

In 2019 nemen JGZ-professionals kinderrechten als basis voor hun handelen. Ze gaan met alle ouders en alle jongeren over kinderrechten in gesprek. Er wordt betrouwbare informatie gegeven en afgestemd op de ontwikkelingsfase van het kind.

Acties

Voor 2017 is het doel om twee pilots te doen: Een pilot waarbij alle ouders van pasgeboren baby's deze informatie krijgen via een app en een pilot met kinderen van tien tot en met twaalf jaar waarbij zij het kinderrechtenspel spelen.

Een werkgroep ontwikkelt in samenwerking met relevante partners zoals onderwijs, Augeo, Unicef en Defence for Children een app en werkt uit hoe deze helpt de rechten van het kind te bespreken met ouders. Deze werkgroep zorgt ook dat het reeds bestaande kinderrechtenspel breed wordt geïmplementeerd. De pilots worden geëvalueerd en er wordt een voorstel gemaakt voor verdere implementatie. Onderdeel hiervan is de uitwerking van een plan om de kinderrechten op te nemen in de reguliere voorlichtingsmaterialen van de JGZ.

2. Veilige hechting beschermt kinderen

De hechting tussen ouders en kinderen ontstaat meestal spontaan als reactie op het contact dat een zuigeling zoekt. Het is bekend dat (onveilige) hechting invloed heeft op de gewetensontwikkeling en zelfregulatie van kinderen. Kinderrechters constateren dat gewelddadige jongeren vaak onveilig gehecht zijn. Andersom kan niet gezegd worden dat onveilige hechting altijd zal leiden tot gewelddadigheid, maar onveilige hechting is wel een grote risicofactor voor veel latere problematiek. Daarnaast hebben kinderen die onveilig gehecht zijn, kans op een slechtere gezondheid (psychisch, lichamelijk en sociaal) op oudere leeftijd. Het bevorderen van de veilige hechting in het eerste levensjaar is effectiever dan op latere leeftijd.²

² Manifest 1001 kritieke dagen

Resultaat

JGZ-professionals kunnen ouders in 2019 effectief ondersteunen in het versterken van de hechting met hun kind en kunnen een onveilige hechting signaleren.

Acties

Een werkgroep haalt de opgedane ervaring bij JGZ in Limburg, SAG Amsterdam en de Zorgboog/Zuidzorg op, werkt een plan uit voor landelijke implementatie in 2018 en start met de implementatie daarvan.

De resultaten van het TNO-onderzoek naar hechting, die halverwege 2017 bekend zijn, worden daarbij meegenomen evenals de bredere aanpak rondom ouderschap door het NCJ.

3. Sterke ouders zijn cruciaal

Aandacht voor ouders is binnen ieder contact tussen JGZ en ouders het uitgangspunt. Daarmee worden onzekere ouders sterk en zijn ze weerbaar tegen de risico's van kindermishandeling. De aandacht van de JGZ professional is gericht op de rol van de ouders en de dagelijkse dilemma's die het ouderschap met zich meebrengt:

- Wat is het om ouders te zijn?
- Hoe ben je een goede ouder?
- Hoe combineer je de diverse rollen van ouder van, partner van, kind van?
- Hoe ga je om met steun vanuit netwerk
- Hoe ga je om met ingrijpende gebeurtenissen?
- Hoe ga je om met fasegebonden gedrag van kinderen?

De JGZ heeft een aantal ouderschap versterkende programma's die goed gevalideerd zijn zoals VoorZorg, Stevig Ouderschap, Centering Parenting en Video Interactie Begeleiding. Ouders zijn tevreden en ervaren dat ze sterkere ouders zijn geworden. Een zorgpunt is dat deze programma's worden uitgevoerd in een beperkt aantal JGZ-organisaties en gemeenten. Ze zijn er, maar ze worden niet breed in Nederland ingezet, terwijl het effect voldoende is aangetoond. Extra zorgelijk is bovendien dat de programma's voor versterkend ouderschap als eerste worden wegbezuinigd.

Resultaat

In 2018 heeft de JGZ-professional in elke gemeente de mogelijkheid om zo nodig bij iedere ouder het meest passende ouderschap versterkende programma in te zetten.

Acties

Begin 2017 start een werkgroep. Deze maakt een inventarisatie welke gemeenten (nog) geen gebruik maken van de programma's voor versterkend ouderschap. De werkgroep zorgt dat er een handreiking komt voor gemeenten en JGZ-organisaties voor de invoering van de ouderschap ondersteunende programma's, kosten en implementatie tools. De werkgroep zoekt uit welke financiering past en start met de implementatie. Ook brengt de werkgroep de mogelijkheid in kaart om vroeg in de zwangerschap, in de prenatale periode, bij de aankomende ouders in beeld te zijn.

4. Weerbare jongeren kennen de weg

Weerbare jongeren zijn beter bestand tegen sexting en dreigende mishandeling, omdat ze beter weten wat gewoon en niet gewoon is en waar en waarbij ze hulp kunnen vragen. Ook de programma's die de eigen capaciteiten en krachten van kinderen vergroten en het risico op pesten en mishandeling verminderen, worden niet breed in heel Nederland ingezet (zoals M@ZL, Your Health, Health4you, weerbaarheidstrainingen). Een samenwerking met scholen is hierbij dus essentieel.

Ouders en leerkrachten hebben veel vragen en zorgen bij seksueel getint gedrag van kinderen op jonge leeftijd. JGZ-professionals kunnen uitleggen aan leerkrachten en ouders wat normaal gedrag is en wanneer er sprake is van grensoverschrijding. Op deze manier wordt van onnodige onrust voorkomen en kan er indien nodig op tijd worden verwezen naar hulp. De JGZ-richtlijn seksuele ontwikkeling zorgt ervoor dat de seksuele ontwikkeling van kinderen vanaf jonge leeftijd tot aan de volwassenheid een normaal

gespreksonderwerp wordt binnen de contactmomenten.

Resultaat

Vanaf 2018 is de toolbox 'Weerbaarheidstrainingen en preventieve pestprogramma's' in gebruik en maakt iedere JGZ-professional met scholen en het sociale netwerk afstemmingen over passende activiteiten bij het versterken van de weerbaarheid van kinderen en jongeren.

Acties

Het doel voor 2017 is een werkgroep vanuit de JGZ, jeugdhulp en de onderwijssector die gaat uitwerken hoe de JGZ meer preventieve aandacht kan schenken aan weerbaarheid van jongeren, ook ten opzichte van digitaal en seksueel misbruik. Hierbij moet naar voren komen hoe de bestaande gevalideerde weerbaarheidstrainingen en preventieve pestprogramma's breed geïmplementeerd kunnen worden. Het eindresultaat is een toolbox voor scholen. In deze toolbox komt ook aandacht voor signalen van seksueel misbruik, voor gevaren van seksueel misbruik via internet, de grenzen in lichamelijk contact

en hoe jongeren hun grenzen aan kunnen geven. De werkgroep zoekt uit wat hiervoor een bruikbaar middel is (bijvoorbeeld de Child Sexual Behavior Inventory (CSBI), Seksueel gedragsvragenlijst of het Vlaggensysteem). De JGZ gaat de scholen ondersteunen met de inzet van de toolbox en daar eigen acties aan koppelen. Deze acties zullen worden afgestemd op ons Actieplan Preventie Schoolverzuim.

5. Een stevige samenwerking met Veilig Thuis en geen kind opnieuw slachtoffer

Het is bekend dat een groot deel van de mishandelde kinderen die bekend zijn bij Veilig Thuis binnen vijf jaar opnieuw slachtoffer wordt van kindermishandeling. De JGZ gaat deze kinderen monitoren. Het gaat daarbij om de volgende punten:

- Herstel van het gewone leven
- Gezondheidsproblemen oppakken
- Posttraumatische stressstoornis (PTSS)
- Voorkomen van herhaling van geweld en mishandeling

Extra aandacht voor mishandelde kinderen is noodzakelijk voor het voorkomen van een PTSS. Hiervoor hebben de kinderen gespecialiseerde hulp nodig. De JGZ regelt die ondersteuning en verwijst door naar de juiste hulpverlener. Na afsluiting van de zorg van anderen ondersteunt de JGZ het gezin zo nodig met aandacht voor het eigen netwerk, peergroups, of stut en steun contacten vanuit thuisbegeleiding. De JGZ meldt zo nodig en tijdig bij signalen van herhaling. Het monitoren van kinderen na melding bij Veilig Thuis, is ook noodzakelijk voor overige gezondheidsproblemen door kindermishandeling (op basis van de Adverse Childhood Experiences Study (ACE studie)).

De JGZ wil de monitoring van de gezinnen waar kindermishandeling heeft plaatsgevonden op zich nemen om herhaling te voorkomen. De JGZ monitort al alle kinderen longitudinaal van geboorte tot aan volwassenheid en zal dit intensiveren voor deze kwetsbare groep zodat eventuele signalen en risico's snel kunnen worden opgepakt. Om herhaling te voorkomen is een betere samenwerking tussen de JGZ en Veilig Thuis van essentieel belang. De JGZ zal lering trekken uit eerdere meldingen bij Veilig Thuis om te komen tot betere informatie uitwisseling en een betere samenwerking.

Resultaten

In 2018 hebben de brancheorganisaties van de JGZ een convenant gesloten met de brancheorganisatie van Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de branches van jeugdhulporganisaties. Het convenant betreft o.a. de (randvoorwaarden voor) het delen van informatie met de JGZ over kinderen die slachtoffer zijn geweest van kindermishandeling. Onderdeel daarvan is ook of, en zo ja welke, afspraken zijn gemaakt over het hulpaanbod.

De JGZ-organisaties sluiten regionale convenanten af. Zo kan de JGZ in het kader van haar monitoringtaak deze kinderen extra volgen en op elk moment een goede afweging maken van de risico- en beschermende factoren van het gezin met behulp van risicotaxatie en traumascreening. De registratie en landelijke

ontsluiting van JGZ- gegevens over kindermishandeling zijn in 2019 op orde.

Acties

Er gaat een werkgroep vanuit de JGZ en Veilig Thuis aan de slag om een methode uit te werken. Bij deze methode vindt een afstemming plaats met de JGZ bij aanmeldingen bij Veilig Thuis en van onderzoek door Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming. Vervolgens maakt de werkgroep een handreiking voor de uitvoering van deze tertiaire preventie van kindermishandeling, met daarin:

- Aantal procent gezinnen dat frequenter in beeld blijft dan kinderen zonder risico
- Wat te doen om herhaling te voorkomen
- Aandacht voor broertjes en zusjes in het gezin
- Uitvoering van de psycho-educatie gericht op herstel van het gewone leven

In 2017 wordt de basisdataset van het Digitaal Dossier (DD) JGZ uitgebreid met kenmerken van kindermishandeling. Zo mogelijk worden daaraan nog gegevens toegevoegd over tertiaire preventie door de JGZ. Daarbij wordt gezorgd voor vergroting van invulbereidheid bij professionals.

In het tweede halfjaar 2017 wordt een kwaliteitsslag gemaakt in een eenduidige registratie van kindermishandeling in het digitale dossier op basis van het registratieprotocol kindermishandeling dat eind 2016 beschikbaar is en naar verwachting in het tweede halfjaar 2017 is ingebouwd in de DD's JGZ. Daarmee kan een analyse van gegevens van kindermishandeling worden gemaakt op gemeentelijk en landelijk niveau. Uit het oogpunt van primaire preventie wordt daarbij ook de periode voor de melding/signalering in beeld gebracht. Landelijke ontsluiting van deze gegevens gebeurt met behulp van Jeugd in Beeld (JIB) en is naar verwachting op z'n vroegst in 2019 beschikbaar.

Verder zoeken GGD/GHOR Nederland, ActiZ jeugd en het NCJ verbinding met het landelijk samenwerkingsverband Veilig Thuis en gaan daarbij in gesprek over wat de JGZ kan bijdragen aan het oplossen van de problemen waar het gezin mee zit. Zij informeren Veilig Thuis over het methodisch en contextgericht werken binnen de JGZ door gebruik te maken van specifieke methodieken en de mogelijkheid van de JGZ om extra steun of extra hulp te kunnen bieden als er zorgen zijn op een bepaald ontwikkelingsgebied. Zo mogelijk sluiten GGD/GHOR Nederland, ActiZ jeugd en het NCJ een landelijk voorbeeldcontract waarmee de JGZ-organisaties vervolgens regionale afspraken kunnen maken. Op deze manier kunnen de regionale partners ook afspraken maken over casuïstiekbesprekingen tussen de JGZ en Veilig Thuis om van elkaar te leren over de aanpak in concrete situaties.

6. Samenwerking in de wijk

Samenwerking in het lokale sociale domein is veranderd door de transitie en veel partijen zijn daarin zoekend. Steeds meer kinderen groeien op in armoede en in onveilige wijken en buurten. Actieve samenwerking met relevante partijen rondom kindermishandeling vindt nog onvoldoende plaats en kan (moet) beter.

Investeren in de lokale samenwerking is een expliciete opdracht voor de JGZ.

De JGZ wacht niet totdat er sprake is van een situatie waarin het vermoeden bestaat van kindermishandeling, maar gaat anderen eerder opzoeken en actief aan de slag om elkaar te leren kennen en leren vertrouwen op elkaars expertise. JGZ maakt duidelijke afspraken over regie en uitvoering. Zo kan er op lokaal niveau meer regie ontstaan over de zorg voor mishandelde kinderen en over nazorg voor gezinnen waar mishandeling heeft plaatsgevonden en gestopt is.

Resultaten

Goede voorbeelden van samenwerken in het kader van de aanpak van kindermishandeling worden verzameld.

De JGZ deelt informatie over risicokinderen met anderen in de zorg en vice versa. Dit gebeurt met inachtneming van de privacywetgeving.

In de regio is bekend dat de JGZ de monitoring voor kinderen tot en met achttien jaar als taak heeft en wat de meerwaarde daarvan is.

Acties

In 2017 gaat een werkgroep goede voorbeelden inventariseren van samenwerking door de JGZ met de volgende beroepsgroepen en instanties om te kijken welke kernelementen uit deze voorbeelden succesvol en navolging waardig zijn:

- Scholen
- Sociale wijkteams
- Verloskundigen
- Huisartsen
- Praktijkverpleegkundigen
- Kinderverpleegkundigen
- Kinderartsen
- Vertrouwensartsen
- Maatschappelijk werkenden
- Pedagogen
- Psychologen
- GGZ-artsen
- GGZ-verpleegkundigen
- Politie
- Justitie
- Ziekenhuizen
- Ambulancediensten

De monitoringrol van de JGZ moet zichtbaar zijn bij andere professionals in de wijk. Een zorgpunt is dat monitoring van een kind door het zorglandschap als verplichting staat beschreven in het Basispakket JGZ (Besluit Publieke gezondheid bij wet Publieke Gezondheid). Het is problematisch dat in de Jeugdwet geen verplichting opgenomen is voor andere jeugdhulpverleners om altijd contact te leggen met de JGZ. Dit staat een goede aansluiting tussen JGZ en jeugdhulp in de weg. In

de handreiking over informatie delen zal de werkgroep tools opnemen voor gemeenten, JGZ-organisaties, jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen om inzet te plegen in het opbouwen van een relatie met andere organisaties om te zorgen dat deze vrijwillig informatie gaan delen in het belang van de veiligheid van kinderen.

De JGZ kent de problemen van de wijken en buurten en adviseert de gemeente over (preventieve) aanpak van problemen. De landelijke JGZ-partijen adviseren het Rijk over problemen die op rijksniveau aangepakt moeten worden, zoals informatiedeling met de JGZ. Informatiedeling rondom risicogezinnen is noodzakelijk. De JGZ is in staat om in de registratie een koppeling te maken van broertjes en zusjes en van kinderen in nieuw samengestelde gezinnen, waardoor een gezinsgerichte aanpak ontstaat (rekening houdend met wetgeving, privacy en veilig gegevensbeheer).

Een gezamenlijke risico- en monitoring of veiligheidstaxatie door de verschillende organisaties is zinvol (, ook voor de gezinnen die in beeld zijn bij Veilig Thuis). Daarnaast zet de JGZ in op gezamenlijke collectieve signalering en aanpak van risicofactoren.

7. De professional maakt het verschil

JGZ-professionals kennen de kinderrechten en kunnen die bespreken met ouders en jongeren. Zij hebben tools om de hechting te bevorderen, ouderschap te versterken, jongeren weerbaar te maken, te werken met de desbetreffende interventies en de toolbox te gebruiken.

In het eerste kwartaal van 2017 wordt een plan van aanpak opgesteld voor bijscholing in attitude en vaardigheden, nieuwe aanpak en kennis over de nieuwe onderwerpen. Daarin wordt ook de versterking van de handelingsbereidheid bij professionals opgenomen. Het gaat hierbij om het bespreken van (een vermoeden van) kindermishandeling met ouders en kinderen/jeugdigen, het melden bij Veilig Thuis en het steun bieden aan in het verleden mishandelde kinderen opgenomen.

Gespreksvaardigheden zijn belangrijk in alle fasen (preventie, signalering, aanpak, herstel van het gewone leven en recidive voorkomen). Geen oordeel vellen maar een luisterend oor bieden én oog hebben voor wat opgroeien en opvoeden van kinderen van ouders vraagt en niet bang zijn om zorgen en risico's met ouders en kinderen te bespreken. Het regelmatig updaten van training in gespreksvaardigheden is gewenst. Het NCJ adviseert dit elke drie jaar te doen, zeker voor dit soort gevoelige onderwerpen.³

Handelingsbereidheid wordt bij voorkeur gestimuleerd door interdisciplinaire lokale scholing, o.a. met implementatie van de interdisciplinaire richtlijnen die een relatie hebben met kindermishandeling. Een werkgroep van JGZ-managers neemt het initiatief om medewerkers te ondersteunen in het vergroten van handelingsbereidheid.

³ Nota: een leven lang leren, NCJ 2015

Resultaten

In 2018 nemen de aandachtsfunctionarissen kindermishandeling van alle JGZ-organisaties deel aan de Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling (LVAK) en aan het Landelijk Platform Aanpak Kindermishandeling (LPAK) JGZ.

JGZ-organisaties hebben een scholingsplan opgesteld, gebaseerd op het plan van aanpak voor bijscholing in attitudes en vaardigheden bij de aanpak van kindermishandeling. Het LPAK is gestart met de landelijke implementatie van Signs of safety.

Signs of Safety is een bewezen effectieve methode die slechts in enkele gemeenten in Nederland wordt toegepast als er sprake is van kindermishandeling: Gezamenlijk met ouders maken alle betrokken hulpverleners een plan om kindermishandeling te stoppen. Bij twijfel wordt een vertrouwenspersoon of aandachtsfunctionaris (intern met iemand die kind niet kent).

Acties

Het plan is dat vanaf begin 2017 de aandachtsfunctionarissen kindermishandeling van de JGZ gaan deelnemen aan de LVAK en zelf een landelijk platform van aandachtsfunctionarissen JGZ gaan vormen vergelijkbaar met het implementatieplatform. Het platform gaat Signs of Safety landelijk implementeren.

Wie gaan het actieplan uitvoeren?

De uitvoering van deze concrete activiteiten vereist een bundeling van krachten in het JGZ-veld: AJN, V&VN jeugd, NDVA, ActiZ jeugd, GGD/GHOR Nederland, een aantal managers JGZ en het NCJ vormen samen een preventieve beweging voor het terugdringen van kindermishandeling. Ze vormen de Landelijke Coördinatiegroep Preventie en Aanpak KMH JGZ, die voortvarend aan de slag gaat met het uitzoeken van zaken, het verder uitwerken, plannen en concretiseren hiervan en het regelen van de randvoorwaarden. Het voorstel is dat het NCJ menskracht levert voor de coördinatie van de concrete uitvoering van het actieplan. Het NCJ, de Landelijke Coördinatiegroep en de werkgroepen per actiepunt werken de plannen verder uit. Hierbij werken zij waar nodig samen met partijen buiten de JGZ. Een lid van de Landelijke coördinatiegroep is als facilitator verbonden aan een werkgroep.

De brancheorganisaties, hoofden en JGZ-managers, de beroepsverenigingen en het NCJ zetten gezamenlijk de schouders onder de implementatie en uitvoering.

Brancheorganisaties, AJN en V&VN gaan hun achterban actief betrekken en stimuleren voor de uitvoering van het actieplan. GGD GHOR Nederland, ActiZ jeugd en het NCJ gaan samen met Augeo in gesprek met de VNG en het VWS voor realisatie van de randvoorwaarden. Het NCJ levert hierbij de kennis.

Samen met relevante partijen zoals Unicef, Defence for Children, Augeo en Kinderechten.nu gaat de JGZ-regiobijeenkomsten organiseren om draagvlak te creëren voor de uitvoering van het actieplan. Voor de

implementatie en borging is de inzet van alle JGZ-professionals essentieel.

Randvoorwaarden

Preventie van kindermishandeling wordt geborgd in landelijke en lokale preventienota's, daarmee is er 'regie' voor de lokale aanpak met daarvoor bestaande en bedoelde preventieve programma's.

De JGZ kent wetenschappers in de academische werkplaatsen om experimentele werkwijzen in pilots te onderzoeken en te valideren. Ook hebben zij contact met lectoren en hoogleraren om praktijk en wetenschap te verbinden. Interventies om de veiligheid van kinderen te vergroten kunnen in deze werkplaatsen worden (door)ontwikkeld en gevalideerd.

Het Landelijke Professioneel Kader (LPK) biedt de jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen de professionele ruimte om intensiever met gezinnen met risicofactoren in gesprek te gaan. Zij kunnen een luisterend oor zijn, gezinnen laagdrempelig benaderen en zelf het oplossend vermogen van gezinnen stimuleren. Waar nodig hebben zij de mogelijkheid om extra hulp vragen of doorverwijzen.

Het LPK biedt de JGZ-organisaties de mogelijkheid om preventie individueel en collectief op te pakken op het gebied van de veiligheid van kinderen.

De JGZ-organisaties staan voor de veiligheid van hun medewerkers: De fysieke veiligheid en juridische steun bij justitiële processen.

Voor de beleidsadvisering op basis van analyse van de meest voorkomende oorzaken voor kindermishandeling in de wijk is het zinvol om per wijk met partners een plan van aanpak voor preventie maken.

Financiën zijn beschikbaar voor professionele ruimte en groei op dit gebied en voor het uitvoeren van dit actieplan (zie bijlage).

Dit actieplan is een belangrijk onderdeel van de Preventieagenda voor de JGZ.

Verwacht resultaat

Het actieplan levert de volgende resultaten op:

- Meer kennis van de rechten van het kind bij de professional, de ouder, het kind en de jongere
- Positiever zelfbeeld van ouders en jongeren en het doorbreken van het intergenerationeel patroon bij kindermishandeling
- Minder psychische problematiek
- Minder huiselijk geweld
- Minder kindermishandeling
- Meer aandacht voor kindermishandeling bij (stief/half)broertjes en -zusjes

- Inbedding van het gezin in het bestaande monitoringsysteem van de JGZ na behandeling van vastgestelde kindermishandeling geeft het gezin steun en voorkomt stigmatisatie en herhaling.
- Minder Posttraumatische Stress Stoornissen door aandacht voor herstel van het gewone leven
- Minder schoolverzuim en meer jongeren met een afgeronde opleidingen met meer perspectief en meer participatie
- Goede samenwerking in de veiligheidsketen, goede afspraken over de regie en aanpak hiervan
- Meer hulp in onveilige buurten en wijken
- Meer gebruik van methodieken die het kind in de context zetten (zoals SPARK, SamenStarten, GIZ, Stevig Ouderschap, ETM)
- Meer gebruik van goede interventies zoals VoorZorg, Stevig Ouderschap, VIB.
- Meer inzet van huisbezoeken om samen met het gezin risico's en beschermende factoren in beeld te brengen
- Meer inbedding in en aansluiting bij de leefwereld van kind en gezin, wijk, school, kinderopvang, sport, speeltuin
- Vaker en tijdige inzet van hulp bij problemen zoals schoolverzuim en armoede en onveilige buurten

